

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СТИЛЕУТВОРЕННЯ В ДИЗАЙНІ ОДЯГУ

В статті розглянуто проблеми стилютворення в дизайні одягу ХХ-ХХІ ст. Проведено аналіз останніх досліджень і публікацій щодо особливостей стилютворення. Окреслено актуальні напрямки нових досліджень.

Ключові слова: стиль, дизайн одягу.

E. V. BAZYLIUK

Khmelnitsky National University

ANALYSIS THE PROBLEMS OF CREATION OF STYLES IN FASHION DESIGN

Abstract - The aim of research is identify the problems of create of style in fashion design. Established that there are difficulties associated with the exchange of information between specialists garment industry because some terms have multiple meanings. An analysis of the literature found that informational and symbolic system of the fashion clothes is unexplored. Phenomena of kitsch and eclecticism are an integral part of formation of new styles, but these phenomena haven't been thoroughly studied. Researches of the impact of innovative technologies, political and economic life on the process of creating style are incomplete. It was established that the theory of cyclical fashion that was previously used to predict the formation of new styles does not meet the needs of today's professionals.

Thus, the necessity to concretization certain terms in fashion design and classification of modern styles and silhouettes with the definition of basic and derived elements, major and minor features was detected. Researches of phenomena of eclectics and kitsch are topical. Process of formation of styles advisable consider with using of synergetic.

Keywords: style, fashion design.

Постановка проблеми. Проектування костюма відбувається завжди в межах певного стилю. Стиль накладає відбиток на форму виробу, конструкцію, деталі, декор тощо. Але на сьогоднішній день етап художнього проектування одягу ґрунтується на вирішенні більшості завдань за рахунок інтуїції. Це обумовлено тим, що дизайн одягу розглядають відокремлено від виробничого процесу. Прагнення споживача одягатися стильно наштовхується на ряд проблем через те, що виробництво розглядає одяг лише як вироби з певними технічними характеристиками, а не як засіб передачі образу людини або його внутрішньої суті. Одночасно дизайнери, завершуючи свою роботу на стадії творчого ескізу, зазвичай не здатні ідентифікувати розроблений проект з конкретним споживачем чи соціальною групою. Тобто відсутня стильова ідентифікація одягу із споживачем. Механізм стилютворення в сучасному одязі недостатньо вивчений, що є підставою для проведення ряду наукових досліджень.

Постановка завдання. Метою даної роботи є визначення проблем стилютворення, вирішення яких дозволило б зробити роботу дизайнера одягу більш ефективною на етапі художнього проектування одягу.

Основний розділ. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Згідно з [1] стиль – це 1) сукупність ознак, що характеризують мистецтво певного часу та напряму або індивідуальну манеру художника стосовно ідейного змісту й художньої форми; 2) сукупність прийомів у використанні засобів мови, властива якому-небудь письменникові або літературному творові, напряму, жанрові тощо; 3) сукупність прийомів, характерних рис якої-небудь діяльності, поведінки, методу роботи; 4) характерна манера поводитись, одягатись, говорити тощо. Тобто поняття «стиль» має статус характеристики різних явищ: це спосіб життя, творчості, мислення, поведінки, художнього твору. Поняття «стиль» викликає до себе пильну увагу зі сторони таких наук як філософія, культурологія, соціологія, психологія тощо. Проте, чіткого, неоднозначного і загальнозживаного поняття стилю все ще не існує, зокрема це стосується і поняття стилю в дизайні одягу.

Найбільша кількість наукових робіт присвячена дослідженню сутності «художнього стилю», поняття якого вперше було введене І. Вінкелманом в 1773 р. Еволюція і зміна художніх стилів розглядалися як зміна характеру духовності (без конкретизації) або як зміна символіки в історії культури (В. Воррінгер, Г. Наль, М. Дворжак, Е. Кассирер). Про необхідність дослідження сутності художнього стилю в залежності від властивостей свідомості і перцепції сприйняття людини та від культури і пізнання епохи говорили такі дослідники як О. Бенеш і Н.В. Гращенко. А. Хаузер визначив стиль як основоположне поняття історії мистецтв. Семантичну трактовку художнього стилю як системи значень, відображених в типах будови форм мистецтва, дав П. Франкль. Е.І. Роттенберг в 1971 р. зазначає, що стиль – це історично минула форма мистецтва, яка утворена всебічним уявленням про світ художньо всеосяжним образом. Критерій історичності використовує в своїй роботі і А.І. Каплун (1985 р.) [2]. Стиль як естетичну категорію розглядає А.Ю. Карачун (1992 р.), а як феномен культури – А.Н. Литвинов (1992 р). Лише з виокремленням такої галузі науки як дизайн, дослідження процесу стилютворення стало мати прикладний характер.

В дизайні одягу виділяють наступні значення стилю (рис. 1):

- стиль епохи (або історичний стиль);
- стиль костюма, як напрямок у дизайні одягу, взуття, аксесуарів;
- індивідуальний стиль споживача, як конкретний вияв у манері одягатися, відповідність модним критеріям;
- індивідуальний почерк творчості дизайнера;
- стиль Будинку моди.

Але, в результаті аналізу літературних джерел встановлено, що застосування терміну «стиль» залежить від фаху спеціаліста. Історик мистецтва М. Шапіро в 1953 р. зазначив: «...для філософа історії в стилі заявляє про себе культура, ...для історика мистецтва стиль це передусім система форм, яка наділена певною

якістю і змістовною виразністю...». Так дизайнери-мистецтвознавці під стилем в одязі розуміють передусім історичний (художній) стиль або індивідуальний стиль дизайнера. Проте, при проектуванні одягу в умовах масового або індивідуального виробництва більш важливим є визначення характерних рис сучасних стилів одягу, для забезпечення естетичної цілісності виробів, що проєктуються.

Сучасний культурний простір є поліетричним з явно вираженим явищем полістилізму. Але складнощі викликає не присутність в модному просторі одночасно кількох стилів, а безпосередньо непрогнозоване утворення нових, які потребують окремої термінології, а їх понятійний апарат лишається за межами науки і потребує окремих досліджень [3]. Відсутність систематизації та класифікації сучасних стилів в одязі ускладнює процес взаєморозуміння між дизайнером та конструктором.

В теорії стилеутворення елементами є стильові риси, які становлять морфологію стилю. Але риси стильових характеристик чітко не визначені, що є неприйнятним в умовах полістилізму. Неоднозначними є розуміння деяких загальноживаних стильових характеристик, зокрема силуету. Так при конструюванні одягу розглядають три основні силуети (прилеглий, напівприлеглий і прямий), для яких методики конструювання рекомендують прибавки на вільне облягання в певному діапазоні в залежності від модних тенденцій. При аналізі форми виробу на етапі художнього проектування виділяють силуети базових форм (три геометричні форми: прямокутник, трапеція, овал та додатковий приталений силует [4]) або ідентифікують силует з окремими літерами (А-подібний; Н-подібний; Х-подібний тощо). В літературі, що присвячена аналізу художньої цінності одягу певних історичних періодів та діяльності відомих кутюр'є, силует має назви квітів, букв, асоціацій (напр., у К. Діора виділяють силуети «конвалія», «синус», «живущий», «профіль», «подовжений» тощо [5]). Крім того, мистецтвознавцями і дизайнерами силует розглядається як проєкція костюма (сукупності виробів) на площину, а для етапу технічного проектування більш важливою є інформація про силует окремого виробу. Таким чином, поняття «силует» потребує конкретизації та однозначності визначення різними спеціалістами.

Важливою стильовою рисою є «модель поведінки». Мова жестів, постава та манера розмовляти визначають семіотичну основу образу споживача та, відповідно, впливають на формування стилю костюма. Саме тому, на відміну від спеціалістів інших галузей (антропологів, скульпторів, мистецтвознавців), важливими є описові характеристики жестів та тлумачення з їх допомогою соціальних та психологічних характеристик людини [4]. Частина цієї проблеми (вплив зовнішнього вигляду людини і її поведінки на формування в свідомості суспільства певного образу об'єкту) розглядає іміджологія. Проблеми іміджології досліджували Упіне А.М., сестри Соріни (Коробцева Н.А. і Петрова Є.А.), психологію формування індивідуального стилю розглядає Кілошенко М.І. Але недостатньо глибокими є дослідження механізму стилеутворення як способу відображення духовних цінностей і світосприйняття сучасного суспільства в цілому. Дослідження інформаційно-знакових систем костюма є розрізненими і, зазвичай, торкаються колекцій окремих модельєрів або Будинків мод [6, 7]. Тобто, відсутні системні дослідження з позиції семіотики щодо впливу загальної картини світу на модні тенденції в одязі, не розкрито саму сутність стильових рис, передумови утворення нових стилів.

Досить важливими для розуміння механізму стилеутворення є такі явища як «еклектика», «кітч» і «кемп» (різновид кітчу), які є повноцінними учасниками процесу формування стилю. Еклектизм і кітч характерні для періодів трансформації стилю та утворення нового. Зокрема, кітч є проміжним етапом між шоківим сприйняттям нового і байдужістю до звичного. Це явище визнається більш мобільним і частково більш прогресивним, ніж стиль, оскільки основою для кітчу є риси стилю, найбільш дотепні знахідки моди та власні аксесуари. Але, через відносність естетичних оцінок, кітч, як і стиль, важко визначити. Модель функціонування кітчу і еклектики непередбачувана і найменше вивчена, а це означає і непередбачуваність формування нових стилів [4].

Дослідження Козлової Т.В., Гузявичуте Р.А., Янг А., Каллагової І.В. спрямовані на визначення циклічних змін стильових характеристик (довжина, форма, пластика, колір, оздоблення тощо). Досить часто ці зміни пов'язують з циклічністю процесів в економіці, культурі, політиці, циклічністю сонячної активності [8, 9]. Але більшість дослідників визнає, що тривалість циклів не є сталою величиною, а має тенденцію до скорочення. Спостерігається зменшення тривалості циклу розвитку інформаційно-знакової системи «костюм» до 12–14 місяців [6], що ускладнює етап художнього проектування з позиції прогнозування (метод інтерполяції), знижуючи точність передбачення зі зростанням часового проміжку [10]. Тенденція до прискорення зміни модних елементів вказує на необхідність нової інтерпретації циклічної теорії зміни моди, в основі якої лежить зміна стилю [8]. Втрата логічної обумовленості модних інновацій характеризує початок нелінійного етапу розвитку моди [11]. Нелінійні процеси, які проявляють циклічність із зміною довжини циклу, зазвичай характеризують складні системи, схильні до самоорганізації, розвиток яких вивчає синергетика. Отже, доцільно розглянути процес стилеутворення з позиції синергетики.

Висновки. Отже, в результаті аналізу літературних джерел виявлено, що до недавнього часу «стиль» розглядався як основне поняття історії мистецтва та як феномен культури, до вивчення якого

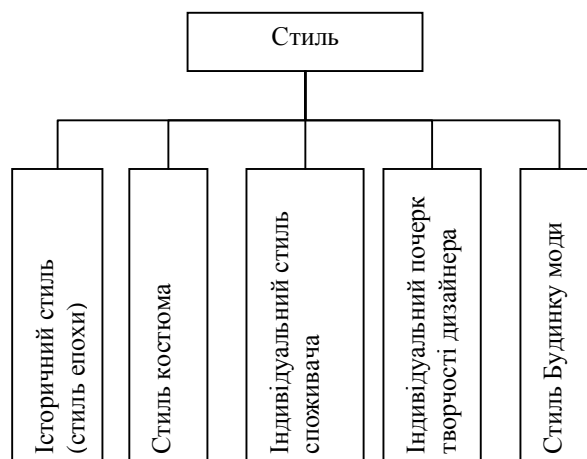

Рис. 1. Різноманіття значень стилю в дизайні одягу

долучались історики, мистецтвознавці, культурологи, соціологи, психологи тощо. Оскільки запозичена термінологія не спроможна повністю задовольнити потреби спеціалістів-дизайнерів одягу, викликаючи плутанину термінології, необхідним є проведення онтологічного аналізу окремих термінів процесу стилеутворення безпосередньо з позиції проектування одягу (стиль, силует тощо) та виявлення взаємозв'язку між ними. Крім того, з метою усунення складнощів, пов'язаних з обміном інформацією між спеціалістами, необхідно виконати класифікацію сучасних стилів та силуетів в одязі з визначенням базових та похідних елементів, головних та другорядних рис.

Також, в результаті аналізу літературних джерел встановлено, що дослідження стильових рис в одязі ХХ–ХХІ ст. та інформаційно-знакових систем костюма є розрізненими і неповними. Явища еkleктики і кітч, які є невід'ємною частиною механізму формування нових стилів, є недостатньо вивченими. Виявлено необхідність проведення досліджень щодо впливу інноваційних технологій, політичного, економічного життя суспільства на процес стилеутворення. Встановлено, що теорія циклічного розвитку моди, яку раніше використовували для прогнозування утворення нових стилів, не задовольняє сьогоденні потреби спеціалістів, тому доцільно розглянути процес стилеутворення з позиції синергетики.

Виконаний аналіз дає підстави для проведення подальших досліджень для формування теорії стилеутворення в дизайні одягу.

Література

1. Сучасний тлумачний словник української мови: 6000 слів / за заг. ред. В.В. Дубічинського. – Х. : ВД «ШКОЛА», 2007. – 832 с.
2. Бертер Л.Г. Пространственный образ мира в структуре художественного стиля [Электронный ресурс] : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филос. наук : спец. 09.00.04 «Эстетика» / Л.Г. Бертер. – М., 1994. – 21 с. – Режим доступа : <http://cheloveknauka.com/v/32809/a?#?page=1>
3. Лагода О.М. Художньо-образні особливості костюма в дизайні одягу кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.07 / Лагода Оксана Миколаївна. – Харків, 2007. – 283 с.
4. Козлова Т.В. Стиль в костюме ХХ века : учебное пособие для ВУЗов / Т.В. Козлова, Е.В. Ильичева. – М. : МГТУ им. А.Н. Косыгина, 2003. – 160 с.
5. Шарлотта Зелинг. Мода. Век модельеров. 1900–1999 / Шарлотта Зелинг ; [пер. на русский язык Ю. Бушуева, Г. Яшина]. – KONEMANN, 2000. – 658 с.
6. Макарова Т.Л. Мода как процесс формирования информационно-знаковых систем в костюме [Электронный ресурс] : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. техн. наук : спец. 17.00.06 «Техническая эстетика и дизайн» / Т.Л. Макарова. – М., 2004. – 16 с. – Режим доступа : <http://cheloveknauka.com/v/67346/a?#?page=1>.
7. Подуфалова Т.Н. Разработка образно-знаковой системы в проектировании костюма на основе комплексного анализа английской молодежной моды [Электронный ресурс] : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. техн. наук : спец. 17.00.06 «Техническая эстетика и дизайн» / Т.Н. Подуфалова. – М., 2008. – 16 с. – Режим доступа : <http://cheloveknauka.com/v/67396/a?#?page=1>
8. Бушуева С.С. Теории цикличного развития моды [Электронный ресурс] / С.С. Бушуева // Технично-технологические проблемы сервиса. – 2012. – № 3(21). – С. 63–67. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/teorii-tsiklichnogo-razvitiya-mody>.
9. Иванец О. Прогнозирование моды. Научные представления о цикличности моды [Электронный ресурс] / О. Иванец. – 2012. – Режим доступа : http://ivanets.com/articles/fashion_forecast.html
10. Мельник М.Т. Индустрия моды : навчальний посібник / М.Т. Мельник. – К. : Видавництво Ліра-К, 2013. – 264 с.
11. Хмель О.А. Исследование формообразования в историческом костюме / О.А. Хмель // Швейная промышленность. – 2012. – № 6. – С. 32–34.

References

1. Suchasnyj tлумachnyj slovnyk ukrajinsjkoji movy:6000 sliv. Ed. by red. d-ra filol. nauk, prof. V.V. Dubichynsjkogho. Kharkov, VD «ShKOLA», 2007, 832 p.
2. Berter L.G. Prostranstvennyj obraz mira v structure xudozhestvennogo stilya: avtoref. dis. na soisk. uch. stepeni kand. filol. nauk: spec. 09.00.04 «Eestetika». Moscow, 1994, 21 p. URL: <http://cheloveknauka.com/v/32809/a?#?page=1>
3. Laghoda O.M. Khudozhnjo-obrazni osoblyvosti kostjuma v dyzajni odjaghu kincja KhKh – pochatku KhKhI stolitlja: dys. ... kand. mystectvoznnavstva: 17.00.07. Kharkiv, 2007, 283 p.
4. Kozlova T.V. Syil` v kostyume XX veka. Uchebnoe posobie dlya VUZov. Moscow, MGTU im. A.N. Kosygina, 2003, 160 p.
5. Charlotta Zeling Moda. Vek Model`erov. 1900-1999; [per. na russkij yazy`k Y. Bushueva, G. Yashina]. KONEMANN, 2000, 658 p.
6. Makarova T.L. Moda kak process formirovaniya informacionno-znakovy`x system v kostyume: avtoref. dis. na soisk. uch. stepeni kand. texn. nauk: spec. 17.00.06 «Texnicheskaya e`stetika i dizajn». Moscow, 2004, 16 p. URL: <http://cheloveknauka.com/v/67346/a?#?page=1>.
7. Podufalova T.N. Razrabotka obrazno-znakovoj sistemy v proektirovanii kostyuma na osnove kompleksnogo analiza anglijskoj molodyozhnoj mody`: avtoref. dis. na soisk. uch. stepeni kand. texn. nauk: spec. 17.00.06 «Texnicheskaya e`stetika i dizajn». Moscow, 2008, 16 p. – URL: <http://cheloveknauka.com/v/67396/a?#?page=1>
8. Bushueva S.S. Teorii ciklichnogo razvitiya mody` ,Tehnico-tehnologicheskie problem` servisa, 2012. №3(21). pp. 63-67. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/teorii-tsiklichnogo-razvitiya-mody>.
9. Ivanec O. Prognozirovanie mody`. Nauchnye predstavleniya o ciklichnosti mody, 2012. URL: http://ivanets.com/articles/fashion_forecast.html
10. Meljnjk M.T. Industrija mody. Navchalnyj posibnyk. Kyiv, Vydavnyctvo Lira-K, 2013, 264 p.
11. Xmel` O.A. Issledovanie formoobrazovaniya v istoricheskom kostyume. Shveyayna promyilennost`, 2012, № 6. pp.32-34.

Рецензія/Peer review : 3.7.2015 р. Надрукована/Printed : 29.8.2015 р.
Рецензент: к.т.н., проф. Баннова І.М.